

skb
duurzame
ontwikkeling
ondergrond

Groningenweg 10
Postbus 420
2800 AK Gouda
Tel. (0182) 54 06 90
Fax (0182) 54 06 91

E-mail: programmabureau@skbodem.nl
www.skbodem.nl
Rek. nr. 52.90.79.232
BTW nr. NL 80.88.99.314.B.01
K.V.K. nr. 24299112

SKB-CoP Ecosysteemdiensten

Datum : 24 september 2012
Betreffende : Verslag CoP Ecosysteemdiensten bijeenkomst drieluik: praktijk,
wetenschap en beleid

Inhoudsopgave

Introductie	1
De sprekers	2
Pitches: "ESD en de match tussen praktijk, wetenschap en beleid".....	2
Discussie & gewetensvragen.....	4
Afsluitend rondje	4
Presentaties.....	6
Volgende keer?	6

Introductie

De bijeenkomst op 24 september 2012 had als thema de 'drieluik praktijk, wetenschap en beleid'.

Centraal stond de vraag hoe het concept van ecosysteemdiensten (ESD) in de praktijk zo goed mogelijk toegepast kan worden, bijvoorbeeld in besluitvorming bij gebiedsontwikkeling of bij het duurzaam 'vermarkten' van diensten. Wat werkt in de praktijk? Welke instrumenten, regels, incentives kunnen helpen? Wat wordt gevraagd vanuit wetenschap en beleid? En wat kunnen wetenschap en beleid hierin bieden?

De antwoorden op deze vragen werden verkend via een aantal pitches vanuit praktijk, beleid of wetenschap die gezamenlijk een breed palet aan ervaringen en inzichten boden.

De bijeenkomst was goed bezocht: totaal bijna 30 deelnemers en mooie mix van praktijk-, wetenschap en beleidmensen. De bijeenkomst werd georganiseerd door Joke van Wensem, Jaap Tuinstra (TCB), Dick Melman (Alterra) en Jos Brils (Deltares). Alterra was gastvrouw en de TCB bood de borrel aan. Dank en hulde!

Dit verslag van deze bijeenkomst is opgesteld door Simon Moolenaar (SKB), Jos Brils (Deltares) en Jaap Tuinstra (TCB).

De sprekers

[Joke van Wensem \(TCB\): De drieluik praktijk, wetenschap, beleid.](#)

→ Besluitvorming met ESD. Pleidooi ook voor gebruik van andere 'progress' indicatoren: van GDP (BNP) op weg naar bijvoorbeeld GPI ([Genuine Progress Indicator](#)). Groene groei ("Green Growth": OECD, 2001) is concept dat mooi aansluit op ESD concept.

Het concept van ESD is bedacht om praktijk wetenschap en beleid te koppelen. ESD is goed te gebruiken om belangen te identificeren, synergie te bereiken en te waarderen/ kwantificeren. Wat dit laatste betreft: als je niet in het kasboek staat doe je niet mee, dus ESD kwantificering is belangrijk. ESD moeten in het 'kasboek' van de overheid staan.

[Annemieke Smit \(Alterra\): Het "Doenderzoek", ESD in de praktijk SKB-project Doenderzoek](#)

→ Zijn "ecosysteemwederdiensten" de sleutel tot duurzaamheid? De wederdienst is een investering in de vorm bijvoorbeeld van een ander beheer, een andere inrichting, zeg de terugbetaling om van een dienst gebruik te kunnen maken (benutten). Er moet echter wel een intrinsieke 'drive' zijn bij de betrokken partijen in bijvoorbeeld een gebiedsproces om iets met duurzaamheid te willen doen.

Pitches: "ESD en de match tussen praktijk, wetenschap en beleid"

[Kees de Vette \(praktijk, gemeente Rotterdam\)](#)

[Kan TEEB bijdragen aan de ambities van de stad?](#)

→ "Een extra groene invulling is maatschappelijk lonend: Hoe bewijzen we die werkelijkheid?" Waarschijnlijk door 'gezamenlijk doen': het gaat niet om alleen getallen, maar vooral ook om beleving. Volgende stap is om ook andere mensen te betrekken.

[Alex Scheper \(beleid, provincie Drenthe\)](#)

[Beleid voor ecosysteemdiensten. Is dat nodig?](#)

→ Beleid is nodig als de praktijk er niet uitkomt. ESD bieden een gemeenschappelijke taal en de basis voor integraal beleid en wellicht ook om de afstand tussen wetenschap en praktijk te verkorten. Leuk: provincie betrokken bij het maken van een lespakket "Bodem" voor groep 7/8 basisschool.

[Hans Nuiver \(ORG-ID, praktijk\)](#)

[De waarde van nieuwe verdienmodellen.](#)

Zoektocht naar succes en falen van innovatieve waardencreatie in gebiedsontwikkeling

→ Deze zoektocht leidt vaak naar een rebel met een missie (en die hebben we nodig!)... En: investeren aan de voorkant helpt, ... we moeten van lineair naar circulair denken (keten sluiten), functiecombinaties benutten, mensen met 'vormkracht' maken het verschil, ... we moeten van klassieke naar nieuwe verdienmodellen, het gaat om meer dan geldelijke waarde, ook bijvoorbeeld sociale waarden en waarden voor het landschap... experimenteerruimte nodig (en ongehoorzaamheid belonen), ... gedragsverandering nodig.

[Hans Keune \(INBO, wetenschap\)](#)

[Confusion on the policy relevance of ecosystem services knowledge](#)

→ still confused.... Helder dat ESD governance steeds nadrukkelijker en meer in belangstelling komt in Vlaanderen. Sociale wetenschappers en exacte wetenschappers moeten elkaar vinden in ESD, dat is een ingewikkeld proces.

[Rob Schrauwen \(ZLTO, praktijk\). Actief Randenbeheer Brabant 2007 – 2013.](#)

Een stap verder naar duurzame landbouw en duurzaam waterbeheer

→ Hoe is deze duurzame praktijk duurzaam te financieren: wat is een redelijke vergoeding voor de (bovenwettelijke) dienst? Hoe betrek je partijen die nog niet meebetalen maar wel de vruchten plukken? Actief Randenbeheer Brabant (ARB 2007-2013) groot succes: verbeteren daadwerkelijk de waterkwaliteit EN bevorderen de biodiversiteit! MAAR: hoe e.e.a. te financieren vanaf 2013 wanneer ARB stopt? (zie ook: <http://www.randenbeheerbrabant.nl>)

[Dick Melman \(Alterra, wetenschap\). Ecosysteemdiensten. Praktijk, wetenschap en beleid](#)

→ Hoe stellen we voor onszelf vast dat we met het concept ESD op de goede weg zijn? Probleem is dat de definitie van ecosysteemdiensten is niet 'stabiel' is, het concept kan daarom pragmatisch en ad-hoc worden toegepast. Wat valt eronder? Rechtvaardige verdeling? Meer respect voor de natuur? Hoe zit het met het recht om te mogen benutten? Verhandelbare rechten? (zie vb. "Carbon Credits").

[Jos Timmermans \(Soil Food, praktijk\). Tuinpark Laakzijde: van weiland tot tuinpark](#)

→ De meerwaarde van stadslandbouw (volgens permacultuur principes) en de weerbaarheid van een bestemmingsplan en te sectoraal denken binnen een gemeente. Vergunning ook een dilemma: stadslandbouw bestempelen als 'agrarisch' of 'recreatief'? Grote uitdaging ook om een passend verdienmodel te vinden.

Julian Starink (IenM, beleid). Beleidsontwikkeling ecosysteemdiensten.

→ Inzetten op versterking van netwerken tussenorganisaties; kennis delen (bijvoorbeeld binnen onze CoP) kan het verschil maken. Verder moeten we weg van 'sectoraal' en op weg naar 'integraal', met de "Omgevingswet" als goed voorbeeld/kans om daar ESD in te integreren (Julian werkt daar hard aan samen met collega's). Andere gunstige ontwikkelingen: op weg naar nieuwe waarde creatie, 'small is beautiful' (o.a. stadslandbouw), en goed kunnen afwegen op lokaal niveau. Oproep ook om onze ESD kennisbasis te versterken en inschatting dat NU juist het moment is om met ESD binnen organisaties aan de slag te gaan. We moeten stappen zetten op verschillende sporen: kleine schaal (zoals stadslandbouw), nationale schaal (zoals een nationale ecosystem assessment) en rol bij internationale besluitvorming (bv. GLB).

Discussie & gewetensvragen

Belang van schalen in ruimte en tijd: lokaal/regionaal – nationaal – mondiaal; korte en lange termijn ESD werken anders door op deze verschillende schalen. De termijnen kunnen ook per schaal verschillen. ESD op lokale schaal dragen bij aan baten op hogere schaalniveaus. Maar als tien boeren actief randenbeheer plegen draagt het weinig bij, dat moet dan grootschaliger. De kunst is om de baten in beeld te brengen en een rol te laten spelen bij de afwegingen op lokaal niveau. Er is behoefte aan meer inzicht in de betekenis van ESD op verschillende schaalniveaus.

Wetenschap moet inzicht geven in fundamentele processen: helpen om het biofysische systeem beter te begrijpen. Wetenschap geeft inzicht welke keuzes te maken zijn. Sub-vraag hierbij: is de keuze voor meer biodiversiteit altijd beter? De trigger voor ESD afwegingen zijn vaak de culturele diensten. Die zijn erg gevoelig voor individuele beleving. De kunst is om dit te verbinden met kennis over de fundamentele processen zonder de waarheid geweld aan te doen.

Wetenschap is niet altijd nodig: een goed verhaal, vertrouwen en lef moet leiden tot veranderingskracht/gedragsverandering. Inzet van het ESD concept werkt beste wanneer je een duidelijk startpunt/op te lossen probleem hebt, maar realiseer dat verborgen agenda's, grondposities, projectontwikkelaars 'verlamd' kunnen werken. Hoe kun je zorgen dat een lokaal initiatief ondersteuning krijgt op een hoger niveau? Dat verschilt van project tot project, we hebben de gulden regel daarvoor nog niet kunnen vinden.

Gewetensvragen

- is de link met ecosysteemdiensten voldoende duidelijk aan bod gekomen?
- wat leren we van deze verhalen voor het verder ontwikkelen en toepassen van het concept ecosysteemdiensten?

Afsluitend rondje

Michiel Rutgers (RIVM): "[Een gezonde bodem onder een duurzame samenleving](#)". RIVM heeft zojuist dit boekje opgeleverd. Via [e-mail naar Michiel](#) kan dit gratis worden toegestuurd.

Hans Keune (INBO): INBO betrokken bij onderzoek naar relatie 'biodiversiteit – volksgezondheid'. In plaats van 'services for the benefit of human well-being' zijn er hier ook 'disservices' benoembaar: bijvoorbeeld hooikoorts.

Ton Breure (RIVM): RIVM is ook met het onderwerp ESD en gezondheid bezig.

Janine Quist (EQUATOR): noemt project "Waterhouderij" op Walcheren waar zij bij betrokken zijn.

Roel Slootweg (Slootweg en van Schooten): wijst er op dat het met ESD er soms zeer heftig aan toe kan gaan, bijvoorbeeld in Kenia waar 58 doden zijn gevallen bij een conflict rondom biofuel productie.

Marleen Zaanen (Louis Bolk Instituut, LBI): Noemt project/initiatief "Beter boeren met ESD".

Claude Roovers (TAUW) en Karen Huijsmans (Grontmij): noemen Impuls Lokaal Bodembeheer (ILB) praktijkcases. ILB-2 gaat aan de slag met ESD in de praktijk. Centrale vraag: "wat kunnen gemeentes er zelf mee doen".

Henk ten Holt (BureauZet): Zijn doende om biodiversiteit bij provincies op de agenda te krijgen. Noemt de lijvige brochure "Provinciaal profijt biodiversiteit". Hierin is ESD vertaald naar termen die bij provincies aanslaan. (zie: http://www.ipo.nl/sites/default/files/documents/brochure_ipo_-_profijs_van_biodiversiteit_kleineversie5mb.pdf).

Rob Schrauwen (ZLTO). ZLTO is bezig met/betrokken bij een 8-tal initiatieven rondom 'blauwe, groene en/of grijze' diensten.

Jaap Tuinstra (TCB): BodembreedAcademie organiseert workshop "[Kennismaken met ESD](#)". Basis is de "Triple-O aanpak" en meer info via [Hans Nuiver](#).

Jos Timmermans (Soil Food): Is bezig met het opzetten van een "Groen" project in Amersfoort, waarbij allerlei groene initiatieven met elkaar worden verbonden

Joke van Wensem (TCB): Zal het [ACES congres](#) bezoeken (december a.s. Florida) en is bereid om daar kort verslagje van beschikbaar te maken voor de onze CoP. Verder: SETAC heeft volgend jaar een speciale werkgroep/workshop over ESD in "Environmental assessment". Meer info via [Joke van Wensem](#) beschikbaar.

Jos Brils (Deltares): Heeft in juli/augustus de ESP conferentie in Portland bezocht en raadt aan om vooral eens naar de daar gestarte, ESD gerelateerd werkgroepjes te kijken (bij aan te sluiten?).

Zie: http://www.espconference.org/previous_editions/78815/5/0/60.

Jos verwijst ook naar het project [Climate KIC](#), over verdienmodellen.

Simon Moolenaar (SKB): Hans Keune en Simon Moolenaar hebben vanuit de CoP-ESD de concrete verbinding gelegd met het Ecosystem Services Partnership (ESP: Dolf de Groot/Leon Braat), zodat er meer afstemming komt tussen 'de academische wereld' die zich bezig houdt met ESD en de praktijk binnen o.a. onze CoP. Verder: [4^e call voor proposals SNOWMAN](#) staat uit.

Deadline voorstellen is 17 december a.s.

SNOWMAN NETWORK
Knowledge for sustainable soils

Presentaties

Actief Randenbeheer Brabant 2007 – 2013	Rob Schrauwen, ZLTO
Ecosysteemdiensten: praktijk, wetenschap en beleid	Dick Melman, Wageningen UR
Community of practice Ecosysteemdiensten	Joke van Wensum, TCB
Tuinpark Laakzijde	Jos Timmermans, Soilfood
De waarde van nieuwe verdienmodellen	Hans Nuiver, Caroline vd Veerdonk, Robert de Graaff
Confusion on the policy relevance of ecosystem services knowledge...	Hans Keune, INBO
Beleid voor ecosysteemdiensten. Is dat nodig?	Alex Scheper, provincie Drenthe
Kan TEEB bijdragen aan de ambities van de stad?	Kees de Vette, Ronald Bakker, Gemeentewerken Rotterdam

Volgende keer?

Aanvullend op de opties die geïnventariseerd zijn in de CoP-enquête is een aantal nieuwe onderwerpen naar voren gekomen voor een bijeenkomst **begin 2013**: hier komen we nog apart op terug qua organisatie en prioritering.

[Nederlandstalige Community of Practice Ecosysteemdiensten \(CoP-ESD\)](#)